

Bože slovo za nas

Je wěra priwatna naležnosć?

Před lětami mějach rozmołwu ze žonu, kotraž chcyše do cyrkwy zastupić. Nadobo zaklapa něchtó wo durje. Na moju próstwu, dale stupić, zjewi so druha žona ze samsneje wjeski kaž přenja. Wobej žonje so někak stróžištej, hdyž so wuhladaštej. Žona, kotraž chcyše do cyrkwy zastupić, mi po tym, zo bě druha zaso wotešla, praješe: Ja docyła njewědžach, zo je wona tež w cyrkwi.

Njeje to husto tak, zo wo našej wěrje njerěčimy? Wěra je za mnohich křesćanow priwatna naležnosć. A jeli

něchtó nas na to narěči, je nam to husto njeprijomne. Na čim to zaleži, zo našu wěru takle za sebje schowamy?

Přičiny za to móža wšelakore być. Jedyn snano sam tak prawje njewě, kak so to z wěru ma, a tehodla radšo mjelči. Druhi zaso njeje zwučeny diskutować a tehodla wo wěrje njerěči a za třećeho to tak wažne njeje, zo by wo tym z druhimi rěčał. Ale hdyž smy wo něčim dobrym přeswědčeni, potom njemóžemy mjelčeć – wosebje potom nic, hdyž je to tež za druhich něšto dobreho. K temu hišće

přidźe, zo je naš Knjez nam kazał, jeho slovo druhim připowědać. Chrystus chce přez nas tym, kiž jeho hišće njeznaja, swoju lubosć a smilnosć připowědać dać. Tehodla plaći tež nam Bože slowo z 1. lista Pětra na 3. stawje w 15. stučce: „Budźće přeco prihotowani k zamolwjenju před každym, kiž sebi wot was žada rozprawu wo nadźiji, kiž je we was.“

Tu so wo našej nadźiji rěči. Ale kajka je naša nadźija?

Naša nadźija ma swój zakład w Jezusu Chrystusu a w tym, zo je wón z mrtwych

stanyl. Nadźijamy so kruće, zo ma Bóh tež za nas něšto prihotowane, štož dale saha hač naše zemske žiwjenje a štož mjenujemy wěčne žiwjenje w Božim kralestwje. Tuta nadźija pomha nam tež znjesć čez a horjo w našim žiwjenju. Ale tuta nadźija nam tež pomha, naše žiwjenje a wšitko, štož w nim dobreho je, wzac z Božich rukow. Je to nadźija, kotraž nas njese přez cyłe žiwjenje. Tutu nadźiju nochcemy jenož za sebje wobchować, ale ju tež druhim připowědać.

S. Albert

Titulna strona dźěčaceho spěwnika, rysowana wot Borbory Wiesnerec

Dźěcacy spěwnik

Před dwěmaj lětomaj hižo je Serbske ewangelske towarstwo wudało spěwnik za dźěci. W knižce pod titulom „Wot schadženja slónca – Spěwy za dźěci a młodžinu“ je dohromady 35 spěwow wozjewjenych. Někotre su nowe spisane abo přeložene, tamne su wosebje wobluowane kěrlušy, wuwzate z našich spěwarskich. Spěwy su rjadowane po tematskich cyłkach: wotběh dnja (rańše, blidowe a wječorne spěwy), chwalba a wuznaće, lubosć a nadźija, hody. Jako přidawk su wozjewjene cyrkwiske wuznaća: Japoštołske wěrywuznaće, Mały katechizm dr. Martina Luthera,

cyrkwinska spowědź, dźesać Božich kaznjow a Wótčenaš. 88stronski zešiwk je z modernymi ilustracijemi wobohaciła z Barta pochodzaca wuměłča Borbora Wiesnerec. Prěni króć wužiwaše so spěwnik na dźěcacy nabožny tydženju w českim Tisu 1998. Spěšnje mějach dźěci swoje najlubše spěwy, kiž sej přejachu stajnje znowa spěwać. Tež lětsa na nabožnym tydženju w Herlíkovicach budže zaso ze wšědnym přewodžerjom.

Podobna knižka za katolske dźěci je loni kónc lěta wušła pod titulom „Božo te bje chwalimy – Nabožne spěwy za dźěci“.

T. M.

Spěwnik „Wot schadženja slónca – Spěwy za dźěci a młodžinu“ njeje we wobchodach na předań. Stož ma zajim na nim, njech so wobroći na:

Serbske ewangelske towarstwo • Čornobohska/
Czornebohstraße 12 • 02625 Budyšin/Bautzen

Lube dźeći!

Koždy z nas ma swoje předmjeno, druhdy samo dvě abo tři, a každy ma tež swójbne mjeno. Njeby-li tak było, bychmy wšě te Hanki, Marki, Jěwy a Janow jenož hubjenje mjez sobu rozeznawać móhli. Tak pak wěmy dokładnje, kak wupada Wjeselic Hanka a we čim so wona rozeznawa wot Mudric Hanki.

Swójbne mjena maja ludžo hižo wjace hač poť lěttysaca. Tehdy w srjedzowěku nastachu mnohe swójbne mjena z křesćanskich předmjenoj, kiž běchu so dźěcom při jich křćenju dali. Křćenje mjeno so při tym zwjetša jako słowo tróšku přeměni, přida so jemu serbska kóncowka, a swójbne mjeno bě hotowe.

Křćenje mjena běchu so z biblije wupytali. Ze Stareho zakonja bě to na přikład mjeno *Jakub*, z Noweho zakonja

pak *Jan*, *Pětr*, *Pawoł* abo *Handrij*. Jako swójbne mjeno wotwodžichu so wot nich *Jakobik* a *Jakubaš* (*Jakub*), *Janaš*, *Janašk* a *Janka* (*Jan*), *Pětranc*, *Pěčka* a *Pjetaš* (*Pětr*), *Pawlik* a *Pawluš* (*Pawoł*) abo *Handrik* a *Handrak* (*Handrij*).

Tutych wot křesćanskich křćenjskich mjenoj wutworjenych swójbnych mjenoj je hišće wo wjele wjac. Mi so lubi, kak wone nam na swoje wašnje wo wěrje našich prjeownikow swědča.

Chceće-li wjace wo tym zhonić, tak pokukńće jónu do zajimaweje knihi, kiž je naše serbske nakładnistwo loni wo swójbnych mjenoj w našej domiznje wudało. Wona rěka „Lausitzer Familienamen slawischen Ursprungs“ a napisał je ju profesor Walter Wenzel z Lipska.

Irena Šerakowa

Zeńdženje předsydstwa Serbskeho ewangelskeho towarstwa

Póndzelu, 10. haperleje 2000, wuradźowachmy hłownje wo wotběhu cyrkwinskeho dnja, kotryž změje lětsa hesło „Mudreho wučba je žiwe źorło“. Zahajenje cyrkwinskeho dnja budže sobotu, 8. julija 2000, w Minakalskej cyrkwi z přednoškom Jana Barta „Witaj – wozrodženje serbsčiny a prašenje dwurěčnosće“. Na kónčnu zhromadźiznu njeźdelu popołdnu smy sej chór Serbskeho gymnazija přeprosili.

W lěčnych prózdnicach přewjedže Serbske ewangelske towarstwo znowa nabožny tydźeň za dźeći a młodostnych we wukraju, a to wot 14. do 19. 8. 2000 w Herlikowicach w Kyrkonošach, hdžež ma českosłowacka cyrkej někotre prózdnicke domy.

Po wšelčiznach wosebje organizatoriskeho a finančielneho razu dojednachmy so na přichodne zeńdženje dnja 28. awgusta 2000.

Měrana Cušcyna

Změny w nawodnistwje katolskich Serbow

Nowy předsyda Towarstwa Cyrila a Metoda je wot lětušeho februara Radworski farar Šćěpan Delan. Dotal bě tute zastojnstwo wukonjał Ralbičanski farar Michał Nawka.

Konferenca katolskich serbskich duchownych je sej na swójom zeńdženju 3. apryla w Radworju za noweho předsydu wuwzwoliła fararja Gerata Wornarja-Bačonskeho a za městopředsydu fararja Michała Nawku-Ralbičanskeho.

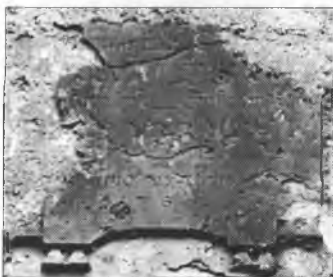
Bože spěće do Malešec

Bože spěće ma so w Malešecach znowa wotkryć hódnotny serbski pomnik: pěskowcowa tafla nad zachodom na wjesny kěrchow. Wona pochadza z lěta 1788 a słuša z tym k najstaršim wuchowanym pomnikam ze serbskim napisom. Na njej su lačonsce a serbsce čitać słowa rozpominanja:

Fuimus – Erimus
QVALES?

My smy byli – Zaso budžemy
KAJCY?

Denuo exstruct:
1788

Rozpadana originalna tafla z lěta 1788

Připrawila je so tafla za čas fararja Samuela Bohuwěra Ponicha (1748–1798), bratra znateho Łučanskeho fararja, kotryž je založil drohotnu serbsku t. mj. Ponichowu knihownju. Runja bratřej bě tež Malešanski farar Ponich aktiwny w serbskich naležnosćach. Jako student bě Serbske předarske towarstwo we Wittenbergu wobnowił a jemu předsydaril. Jako farar je wozjewił wědomostne přinoški wo Serbach runje tak kaž powučne serbske spisy za lud. Najskeje je tež napismo za taflu nad zachodom na Malešanski kěrchow načisnył. Wosebitosć je, zo při tym njeje džiwal na němsku rěč.

Mjeztym starša hač dwaj lěstotkaj, pěskowcowa tafla w zaštych lětach hladajcy rozpadowaše. Po mjenjenju fachowcow so wona hižo ponowić njehodžeše. Tohodla

Zachod na Malešanski kěrchow ze zamurjowanej taflu

Foće: J. Maćij

rozsudźichu so Malešenoju ju dokładnje po originalu dać ponowu zhotowić. Nadawk pře-

wzała je kamjenječesarska firma Uwe Konjen z Budyšina. Nowa tafla zaplaći so jenož z pjenježnych darow, mjez druhim wot mnohich jednotliwcow, wot Domowinskeje skupiny Malešecy, wot Serbskeho ewangelskeho towarstwa a Maćicy Serbskeje.

Znowa wotkryće zahaji so Bože spěće, štwórtk,

1. junija, z dwurěčnymi kemšemi w 9.30 hodź. w Malešanskej cyrkwi. Wšitcy su wutrobnje přeprošeni.

T.M.

Zinzendorf a Serbja

Nikolaus Ludwig hrabja von Zinzendorf narodži so 26. meje 1700 w Drježdžanach. Dokelž nan zahe zemrě, wotrosće někotre lěta pola swojeje wowki Cathariny von Gersdorf w Berthelsdorfje. Wona, kotraž běše swěrna spěchowarka křesćanskeje zmyslenosće w Hornjej Łužicy, bě Michałej Frencelej zmóžniła 1706 wudać Nowy zakon w serbskej rěči. Dokelž měješe wuski zwisk z Augustom Hermannom Francku, pósła młodeho hrabju na znaty Franckowy wustaw w Halle. Hižo jako młodženc zahori so Zinzendorf za ideju křesćanskeho bratrowstwa. Ručež běše poľnoľětny, založi 1721 na svojich ležownosćach koloniju Ochranow, němsce Herrnhut, za čěkanow bratrowskeje wosady z Českeje. Bórže wuwisťej so Ochranow a Berthelsdorfski hród, w kotrymž Zinzendorf bydleše, na centrum noweho duchowneho hibanja. Tež Serbja z Lubijskeje, Ketličanskeje a Bukečanskeje wosady podachu so w lětach 1733 do 1735 we wulkej ličbje do Berthelsdorfa, zo bychu so na bibliskich hodžinach „swojeho najlubšeho nana“ wobdžělili. Wjacorym Serbam zary so do pomjatka Zinzendorfove předowanje, zo běchu stari Serbja byli svojim přiboham tak jara swěrní, zo pak dyrbja něčiči Jezusej runje tak swěrní wostać. Tola tute putnikowanja bórže zastachu. Sakski stat nowe hibanje wot 1736 do 1747 zakaza. Serbscy fararjo mějachu rozdžělně stejšćo k Zinzendorfej. Wjacori jeho wotpokazachu, někotři jemu přiwisowachu a dalši so bóle džeržachu na Halleški směr pietizma, kaž na přikład farar Kühn w Klukšu.

W léce 1747 založichu Ochranowscy w Čichońcy pola Budyšina maľu přédowansku staciju. August Her-

Hrabja von Zinzendorf

sen bě přeni, kotrehož Zinzendorf wupósła, zo by Serbam serbsce předował. Kaž prawy misionar nawukny wón najprjedy rěč luda, kotremuž chcyše sluzić. 1751 wuda wón maľe serbske spěwarske z Zinzendorfowymi a druhimi bratrowskimi spěwami. Z Čichońcy so džělo bórže do Maľeho Wjelkowa přepoľožil, hdžež bě serbski ryčerkubler Matej Doľhi swoje ležownosće za natwar bratrowskeje kolonije přewostajil. Zinzendorf postrowi Serbow wosobinsce, hdyž poswjećil 1758 modlersku žurlu jako duchowny centrum Maľeho Wjelkowa. 1760, 17 dnjow do svojich 60. narodnin, zemrě Zinzendorf w Ochranowje.

Hrabja von Zinzendorf widžeše Serbow jako svojich bratrow a swoje sotry. Jeho zasa dženje za naš lud měješe wšelake dobre wuski. Ochranowscy zběrachu w mnohich wjeskach svojich přiwisnikow k wosebitym bi-

bliskim hodžinam. Tam nawuknychu ludžo samostatnje Swjate pismo čitać a zrozuměć. Pozdžišo wurosćechu z tutech kruhow, wosebje we wuchodže Budyskeho wokrjesa, serbske lutherske towarstwa. Tež bohate serbske nabožne basnistwo ma tu swoje korjenje. Wuznamna serbska swójba w Maľym Wjelkowje běchu Gruhlec, kotřiž w třoch generacijach zwony lijachu. Najznačiči Gruhlec zwón je drje tón, kotryž přewodžeše 1854 serbskich wupućowarjow pod Janom Kilianom do Texasa. Zabyć nohcemy tež na serbskich misionarow a na serbske mandželske misionarow, kotřiž so wot Maľeho Wjelkowa do cyleho swěta podachu, zo bychu tamnym ludam ewangelij předowali. Jan Awgust Měrcink z Hrodzišća je předował w Grönlandskej a w Južnej Africe. Bratrowska wosada natwari tež jara dobry šulski system. W Maľym Wjelkowje běše znaty holči wustaw, w kotrymž kublaše so wjele Serbowkow, mjez druhim tež džowce Handrija Zejlerja. Dokelž bě so serbski raz kolonije w 19. lětstotku pozhubil, so holcy hustodosć přeněmčichu. W šulskich twarjenjach běšej wot lěta 1946 hač do 1973 Serbski wučerski wustaw a Serbska rozšěrjena wyša šula zaměst-

njenej. Wosebity wuznam za serbske stawizny ma přédowanska stacija bratrowskeje wosady w Limbarku w Delnej Łužicy. Wot njeje wowliwowani wuwiwachu so mužoj kaž Kito Swjela a Bje-drich Tešnař na wuznamnych serbskich přédowarjow. A skónčnje smy drje jedyn z maľo narodow, hdžež so mjez sobu – a to nic jenož mjez ewangelskimi – jako

Zinzendorfovy jubilej woswjećil so w Ochranowje wot 25. do 29. meje. Wobdžěla so mj. dr. zwjazkowy prezident Johannes Rau, sakski prezident Kurt Biedenkopf a sakski biskop Volker Kreß. Wo Zinzendorfej a Serbach přednošuje farar Jan Malink sobotu, 27.5., w 9.00 hodž a w 10.30 hodž. w Ochranowskim gymnaziju.

bratřa a sotry narěčimy. Tež to je wliw bratrowskeje wosady na Serbow.

Lětsa, hdyž wopominamy 300. narodniny Zinzendorfa, zahaji so nowy wotrěk w našich zhromadnych stawiznach. Serbske ewangelske towarstwo přihotuje z Ludowym nakładnistwom Domo-wina přenje serbske wudaće Ochranowskich hesłow, kotrež bě Zinzendorf 1731 k přenjemu razej wudał.

Jan Malink

Maľy Wjelkow – Ochranowska kolonija mjez Serbami

Foće: archiw Serbskeho Instituta

Zhubjeny syn w serbskej šuli

Na wopyće w hodzinje nabožiny

„Tón Kněz je mój pastyr ...“ Tele słowa zaklínča kóždy pjatk připođnju w fachowym kabineće za nabožinu a etiku w Serbskej zakladnej šuli w Budyšinje. W tutym času podawa superintendent Albert sydrom džěcom nabožinu w serbskej rěči. Wšitcy su šulerjo rjadownje 4a, nimo holcy, kotraž je so z 3a přidružiła. Skupina je jenička na Serbskej zakladnej a srjedźnej šuli, w kotrejž wuču so ewangelska nabožina serbsce.

Z 23. psalmom so kóžda hodžina započina. Džěci rěča jón z hłowy. Lědma něchtó tčacy wostanje. Přez tydženske wospjetowanje su so słowa do pomjatka zaščěpili. Dokelž je hodžina př-

prašenjow, kiž so tež džěcaceho žiwjenja dótka. „Je lochko prajić „ja ći wodawam“?“ Džesaćlětni čerpaja ze swójskich nazhonjenjow, hdyž wotmołwa „nic přeco“ abo „druhdy njewodawam“.

Superintendent započnje powědać stawiznu. Njepraji, kotru, ale hižo po přěnych sadach džěci wołaja, zo ju znaja. Njedźiwajcy na to sluchaja kedźbliwje dale na žiwe přednjesenje bibliskeho přirunanja wo zhubjenym synu. Na kóncu maja hišće wšelake dodać, štož so w skrótsenej wersiji superintendenta jewiło njebě. Skedźbnja na swinje, kotraž bě zhubjeny syn pasł, a na jeho zawistneho staršeho bratra.

rukow: „Stwor we mni, Božo, nowu wutrobu ...“ Někotři znaja modlitwu z kemšow. Při wšěm su jim wšelake słowa cuze a wobroty njerozumliwe. Sćerpliwje wujasni so kóžde napašowanje.

Poslednje mjeńšiny wužiwa so za hru. Z wjeselom so wšitcy wobdžěleja. Dobyčerka je

najmlódša ze skupiny. Dalše hry so přeja, tola hodžina je so minyła. Ze swojim wučerjom-superintendentom so šulerjo najpozdžišo za ty-

dzeń zaso widža, chiba hižo za dwaj dnjej – na serbskich kemšach w Budyskej Michałskej cyrkwi.

Tekst a foće: T. Malinkowa

Superintendent Siegfried Albert z Luciju, kotraž je hru dobyła

Wobdžělnicy na serbskej nabožinje: Jakub, Jurij, Juliana, Hanka, Rejzka a Lucija. K skupinje sluša hišće Marija.

nja po prózdninach, njepokročuje so kaž hewak z wospjetowanjom. Wobjednawa so nowy tema: wodawanje.

„Hdyž je něchtó něšto zleho zworał, što potom činiš?“, rěka zawodne prašenje. Bjez wahanja džěci hnydom wotmołwa. Wot „wróco plaćić“ hač k „ničo činić“ saha spektrum reakcijow. Rozmołwa so dale pleće, wužadana wot

Stara stawizna njeje zastarska. Šulerjo mjenuja sep přirunajomnych podawkow z džensnišeho časa. Z nich wuchadža, zo je woboje čězko: prosyć wo wodawanje a wodawać. W jednorych słowach wjedže superintendent rozmołwu na staru modlitwu, kiž jedna wo winje a próstwje čłowjeka wo Božu pomoc. Kóžde džěco dóstanje ju do

Přeprašenje na nabožny tydžěń

Tež lětsa přewjedže Serbske ewangelske towarstwo zaso nabožny tydžěń za džěci w słowjanskim wukraju. Po tym zo smy zańdžene lěto w Karpaczu byli, pojedźemy lětsa do Čěskeje. Změjemy swój kwartěr w Herlíkovicach w Kyrkonošach (blisko Špindleroweho Młyna) w prózdniskim domje českosłowackeje cyrkweje. Kaž w zańdženych lětach budže wobsah našeho lěhwa: Bože słowo a přebywanje w přirodže.

Nabožny tydžěń wotměje so wot **póndžele, 14. awgusta hač do soboty, 19. awgusta**. Plaćizna na wosobu je 100 hriwnow. Jelizo so tež wjacori mlódstni přizjewja, přewjedźemy z nimi wosebity program.

Prošu přizjewće so po

móžnosći bórže pola farařa Jana Malinka (telefon 0 35 91/60 07 11) abo Měrćina Wirtha (telefon 0 35 91/60 53 71).

Za superintendentom n. w. Gerhardom Wirthom

„Mój mějachmoj sebi wjele powědać ...“

Do svojich přecelow jeho njemóžach ličić, tole cyle próscé rozdzěl staroby njedowoleše. Tola nětko, hdyž je nas wopušćil a na Božu prawdu wotešoł, chcu rady wuznać, zo słušeše wón do mojich dobrocelow, chibazo bě traš jenički tehle razu był, kotrehož po wšelakich přeslapjenjach doma w Serbach mějach. Z džakownosću na to spominam, zo bě 1. hodownika zańdženého lěta temu runje štyrceći lět było, zo bě mje bratr Wirth do džěla sekretara na Serbskej superin-

njejsym w němskej dalinje swoje Serbstwo zabył. Listy a karty, kotrež z Njeswačidła a pozdžišo z Třělan do Lauterbacha dochadźachu, njejsym dotal ličić a rjadował, ale sym je wšitke wobchowal jako za mnje wažne a drohotne dokumenty. Njedzělu, 2. adwenta 1999, sym posledni raz z nim w Michalskej cyrkwi porěčał. Wón mje ani njespózna, potom pak so jara wjeseleše pře naju njewočakowane zasowidženje po někotrych lětach. A hnydom póndzělu napisa mi kartku a wobzarowaše, zo njeběchmoj wjace chwile měloj, dokelž – tak pisaše – „Mój mě-

steju z džakownosću při jeho rowje. Bě mi přez lěta z wěrnym přecelom, kotryž zamó zrozumić a sobu začuwać. Wo swojej wulkej lubosći – k serbskemu ludej a cyrkwi – wjele njerěčeše. Je ju žiwy był. Raz, hdyž je mje wozył w swojim Trabanće po Łužicy – ewangelskej a katolskej –, smój stałoj při pomniku komponista Kocora. W bliskim statoku rěčachu jenož němsce. Bratr superintendent sčahny při pomniku svoju čapku, stykny ruce kaž k modlitwje a rjekny: „Bratře, tež narody wuměraja ...“ Ale bórže na to so radowaše, zo so po wšěm zdaću w Delnjej

chu z předstawami, kiž běchu zdalene wot woprawdźitošće. Wěrnosći je do wočow hladał. Patos bě jemu cuzy. Pokaza mi row přenjeho Serbskeho superintendenta Mjerwy a rjekny: „Tak kónči naše zemske pućowanje – a to je naša džakownosć.“ Ale dopomni na přirunanje wo suchich kosćach. Knjez zamóže wšitko. Móže wjac, hač naša sprócna wutroba rozumi. Wjele wjac! W duchu položu kwětku na jeho row. Bratře superintendento, džakuju so za lubosć.

Jan Niebauer, farar n. w.

Žaruju wo njeho

Z wulkej zrudobu zhonych z časopisa Pomhaj Bóh wo smjerći superintendenta Gerharda Wirtha. To bě wulka strata za Serbow a za tych, kotrymž serbska wěc blisko steji. Žaruju wo njeho. Z džakownosću pak spominam na přecelske styki z nim, na wjele radostnych zetkanjow a zajimawych rozmołwow, kotrež přeco słušachu k najpomjatnišim podawkam mojich wopytow pola Serbow. Wědzach wšak, zo sym w přitomnosći historiskeje wosobiny, kiž ewangelskich Serbow dostojnje w čežkich poměrach zastupowaše a nawjedowaše. Mam to za wulki privileg, zo sym jeho wosobinsce znał. Jako sorabist a filolog ženje njazabudu jeho krasnu serbsčinu. Jeho hlós, dikcija a wašnje rěče scyła wostanu za mnje njezapomnite. Njemóžach so dodziwać nađ jeho znajomosću serbskeje rěče. Najsylniši začičš we mni pak zawostaji jeho njeprěpoznajomna křescanska powaha. Wón mje stajnje wutrobnje witaše, přeco měješe za mnje čas. Za jeho přichilnosć a za wjele rjaných dopomnjenkow sym a wostanu džakowny.

Gerald Stone
(Zakónčenje spominanjow)

Superintendent Wirth z Delnjołužičankomaj na Serbskim cyrkwiniskim dnju w Brjazynje 1998

Foto: Malk

tendenturje w Njeswačidle nawabił. Njezeznach tam jenož mnohostronske skutkowanje našeje ewangelskeje cyrkwy a předewšěm Wirthowe prócowanje a staroscenje wo naše serbske wosady, ně, wón staraše so sobu wo to, zo dóstach solidne wukublanje za džěło w Knjezowej winicy.

Na Njeswačanskej farje knježeše tehdom dobry křescanski a serbski duch, z kotrehož mějach za swoje dalše žiwjenje swój wužitk. Tónle duch je wuskutkował, zo tež

jachmoj sebi wjele powědać – so rudzić wo Serbstwo.“ Nětk je naš lud jedneho ze svojich najswěrnějšich synow k rowu přewodzał, a ja sym při wšej zrudobje wjesoty, zo sym jeho za svojego wěrného serbskeho bratra měł.

Hinc Šotta

Džak bratrej

Hakle spočatk februara dóstach powěsć wo wotchadže bratra superintendenta Gerharda Wirtha z tuteje časnosće. Sym zdaleny, ale w duchu

Łužicy připowědźi serbske narodne a cyrkwinske wožiwjenje. Tójšto lět je redigował Pomhaj Bóh a na kóncu žiwjenja je sobu zestajał krasny almanach Serbskich cyrkwiniskich dnjow. Džěło, swědčace wo jeho lubosći. Měješe serbskich katolskich přecelow a jězdzeše rady do katolskeho džěla Łužicy, zo by so „nadychał serbstwa“. Sčerpliwje je wujasnjował wukrajnym přecelam woprawdźitu situaciju Serbskeho luda a serbskeje superintendentury, hdyž přichadza-

Wopyt w Texasu

Wot 13. do 23. februara sym pobyła w Austinje w Texasu na slědach serbskich wupućowarjow do Ameriki. Sym była přeprašena wot dr. Charlesa Wukaša, kiž je sam serbskeho pochada a bydli ze swojej mandželskej w Austinje. Sym přednošowała na dvěmaj uniwersitomaj – na Concordia-uniwersiće, kotrejež prezident je prof. dr. David Zersen, a na Texas-uniwersiće – kaž tež w Serbinje samym, hdžež nadeždžemy najwjace serbskeho w Texasu.

Hižo dolho sym sej přala raz tych Serbow wopytać, kiž su swoju domiznu wopuščili a su dyrbjeli w cuzym, ale swobodnym kraju swoje nowe žiwjenje natwarić. Nadešla sym ludži, kiž su mje a tež moju sotru Marju, kotraž je mje přewodžala, jara wutrobnje witali. Woni su so nadosć wuwoprašowali za starej domiznu, wobtwjerdžili, zo chcedža tež, hdyž strowota pola předewšěm staršeje generacije to dowoli, do Łužicy jěć, a su wćipni

sluchali na moju rozprawu wo aktualnej situaciji w Serbach. Z wosebitym zajimom su wšo přiřwali, štož su wo Delnjeje Łužicy zhonili, to jim najskeje hišće nihtó z hornoserbskich bratrow a sotrow, kiž su dotal tam byli, powědał njeje. Jara su wobžarowali, zo sami wjace serbsce njerěča, ale čím bóle su so wjeselili nad našimi pospytami, w domiznje serbsku rěč zdžeržec a džěcom naućić. Smy diskutowali wo rěčneje změnje, kiž su woni runje tak dožiwili – wšak wot serbskeje k němskej a jendželskej rěči. Někak w 20ych lětach su so w Serbinje wotměli poslednje serbske kemše, ale hišće hač do 80-tych lět je žiwy był posledni aktiwny wobknježer serbskeje rěče. Smój zetkałoj přewšo lubeho fararja Hohly, kiž je namaj serbske kěrlušy zaspěwał. Dr. Charles Wukaš sam je awtor małeje gramatiki (hornjo)serbskeje rěče. Jara derje hladana je cyrkej w Serbinje, hdžež wisa tež wobraz lóžde Ben Nevis, na kotrejež su Serbja tehdy ocean přeprěčili. Na kěrchowje sym namakała jedyn narowny kamjeń ze serbskim napisom, ale skoro wšitke mjena su serbske. W muzeju serbskeho towarstwa w Serbinje je widžec luboznje wuhotowana wustajeńca k serbskej kulturje a tam maja tež serbsku biblioteku.

Zetkanje ze Serbami w Texasu je na mnje na dvojake wašnje skutkowało. Na je-

Dr. Madlena Norbergowa před serbskim muzejom w Serbinje

Foće: priwatnej

dnej stronje sym sebi myslila, zo přichod w našim kraju móhl za Serbow raz podobny być – z jednym muzejom a drastowymi swjedženjemi. Na druhej stronje pak sym dožiwiła styskanje za korjenjemi, zrudobu wo to zhubjenje a sprawne požadanje, so hišće čuć jako Serbja.

A hdyž smy so na kóncu našeho zetkanja zhromadnje

serbsce modlili a ja sym připostucharjam hišće předdnjesla baseń Mata Kosyka, sym začuwała dospołnu zhromadnosć. A tak sym sobu domoj wzała to dobre, tu lubosć k serbskemu a tu česćownosć před narodnosću našich wótcow. Chcu so podžakować pola knjeza dr. Charlesa Wukaša.

dr. Madlena Norbergowa

Bartscy w sakskej stolicy

Kaž kóžde lěto pobychmy lětsa z našimi Bartskimi konfirmandami tři dny w Drježdžanach. Nólclěh a snědań poskičachu nam zaso wosadny z tamnišeje Plauenskeje wosady.

Z našimi 14 paćerskimi džěćimi wobhladachmy sej stary židowski kěrchow. Wjеле zajimaweho zhonichmy w židowskim centrumje. Wopyt cyrkwjow w nutřkownym měsće skićeše skladnosć, rozmyslować wo 13. februaru 1945. Hišće dale wróco do stawiznow wjedžeše nas kemšaca žurla Reformowaneje cyrkwy, kiž je jara rjenje wutwarjena w starym Kanonowym dworje. Maja tam spodziwne swěćniki z wulkich zezawych kanonowych kulow. Na nich smě džachu wšitcy štyrnaćo swoje mocy měrić.

Powučny bě wopyt w starowni. Bjesaduju ze starymi

wuknjechu młodzi z jich nazhonjenjow. Zhonichu wo wjerškach a nižinach žiwjenja, štož bě nastork, rozmyslować wo swojskich žiwjenskich předstawach a přechach. Njeběchmy sej do toho wěści, kak tute zetkanje wuńdže. Po tym pak rěčachu konfirmandža z česćownosću a lubosću wo starych.

Zajimawe za našich wjesnych młodostnych bě tež, jako so připadnje do demonstracijow dóstachmy. Herwrekacy lěwicarjo a prawicarjo stejachu sej napřećo. Policija měješe nuzu, jich różno džeržec. Najskeje słuša tež to do wulkoměšćanskeho wšedneho dnja.

Hdyž so domoj hotowachmy, mjenješe něchtó: Čas je so přespěšnje minyl. Wjace wo Drježdžanskich dnjach zhonice na předstajenju paćerskich džěći 7. meje w Bartskej cyrkwi. I. Philipp

W Concordia-uniwersiće w texaskej stolicy Austin, wot lěwa: dr. Charles Wukaš, dr. Madlena Norbergowa a prof. dr. David Zersen

Před 20 lětami Gustaw Janak zemrěł

Gustaw Janak, rodzeny jako syn žiwnosćerja 1895 w holanskim Čelnom, bě jedyn z napilnišich serbskich prócowarjow Weimarskeje doby. Farar Bogumił Šwjela zmóžni wobdarjenemu wjesnemu hólcej wopyt srjedźneje šule we Wojerecach a wukublanje na knihikupca. Wón wza jeho tež sobu na założensku zhromadźiznu Domowiny 1912 do Wojerec.

Wot lěta 1920 skutkowaše G. Janak jako wobchodny nawoda Smolerjec knihičičernje a kniharnje w Budyšinje, doniž nacističa jeho při zakazu SN 11. apryla 1933

hromadže z tamnymi njezajachu. Hižo 1920 bě wón mjez załožerjemi Serbskeho sokołskeho zwjazka a jeho pokladnik, wot 1926 jeho jednacel. Maćica Serbska, do kotrejež zastupi 1921, wuzwoli jeho 1927 za svojeho pokladnika a zarjadnika Serbskeho domu. Tutón nadawk wukonješe hač do sčazanja Maćičneho zamóženja 1941. W Budyskim towarstwie „Nadžija“ a w Narodnej radže tohorunja čile sobu skutkowaše.

Po jatbje ze zakazom powołanja bjezdźělny, přewza z mandźelskeje Elzu, kotraž

chodžeše k wšelakim składnosćam w Budyskej ewangelskej drasće, Serbsku kofejownju, zo by Serbam tute zetkanišćo wuchował. Po serbskej hymnje pomjenowaja „Schöne Lausitz“.

Jako wuměnkar přewza Gustaw Janak 1963 dohlad nad Muzejom serbskeho pisowstwa w Serbskim domje. Tysacam tu- a wukrajnych hosći přednošowaše wo literaturje a stawiznach Serbow. Swoju wulku lubosć k literaturje dopokaza tež z tym, zo bě najwuspěšniši wabjer za „Kolo přečelow serbskeje knihi“. Hač do wysoke-

Foto: Serbski institut

je staroby zasadžowaše so za serbske čišćane słowo, doniž 30. meje 1980 njezemrě.

Franc Rajš

Budyšin w rozpadankach

Před 55 lětami wróci so hrózbna 2. swětowa wójna do kraja, z kotrehož bě wuša. Tež we Łužicy čěkach a mrějach ludźo, zničichu so wsy a města. Serbja zhubichu swój Serbski dom při Lawskich hrjebjach.

Farar Gerhard Wirth je zapopadny pohladaj na Serbski kěrchow w Budyšinje. Wulke foto pochadza z měrca 1946. Za rozbitymi domami je nalěwo horjeka spóznać ruina Michałskeje fary. Mjeńše foto nasto něhdže lětdžesatk po-

zdzišo. Rozwaliny domow su zwotnošene, Michałska fara je zaso natwarjena, wěža Michałskeje cyrkwy pak je hišće bjez krywa.

Bóh zwarnuj ludy a kraje před wójnami! T.M.

Poswjećenje piščelow

Njedzelu Okuli, 26. měrca, poswjećichu so w Poršicach na popołdnišej swjatočnej Božej službje ponowjene piščele. Poswjećenje a předowanje měješe sup. Pappai. W svojich słowach přirunowaše piščele z jich mnohimi zwukami z křesćanskej wosadu. Kaž hwižki piščelow smě kóždy ze swojimi kmanosćemi přinošować k wosadnemu žiwjenju. Takle nastawa harmonija we wšelakorosci. Cyrkwinski hudźbny direktor Pfund ze swojim hraćom pokaza, što Poršiske piščele zamóža. Nětko klinčaka wone zaso kaž před 150 lětami a snano hišće rjeńšo – k wjeselu wosady a ke chwalebje Boha.

Ponowjenje planowaše so dwě lěće. Cyrkwinski hudźbny direktor Nöbel bě wudžě-

łat posudk, kiž pokaza, zo běchu piščele w jara hubjenym stawje. Hwižki z cyna běchu so dyrbjeli přenjejswětowej wójnje woprować a běchu so z cynkowneho blacha narunali. Nětko su zaso w originalnym stawje. Ponowjenje je fachowcse wuwjedała firma Gross z Wadec. Wone plačeše 80 000 hriwnow, štož je hoberska suma za wosadu z něšto wjac hač 800 wosadnymi. Starosć, kak pjenjezy zwjesć, je cyrkwiske předstejićerstwo dolho zaběrało. Na dnju poswjećenja so bilancowaše: 34 000 hr běchu wosadni w běhu dwaju lět składowali, 10 000 hr přida krajna cyrkej, 20 000 hr darichu firmy z wosady a zbytk 16 000 hr móžeše so z etata wosady wzać.

Kurt Latka

Powěsće

Budyšink. Po lětach přestawki běchu w Budyšinskej cyrkwi 19. měrca zaso serbske kemše. Sta so to na přeće tudyšich a Poršiskich serbskich wosadych. Z fararjom Malinkom dojednachu so na

to, wot nětko z dohromady šěsć Poršiskich serbskich Božich službow wob lěto swjećić jednu w Budyšinku.

Malešecy. Na hłownej zhromadźiznje Domowiny 25.3. wuzwolichu so za noweho předsydu Jan Nuk z Radworja a za městopředsydow dr. Pětr Brězan ze Sulšec a ↵

Fryco Kšamař z delnjołužiskeho Drjenowa. Leńka Nowakowa z Rownoho, kotraž bě dotal mjez třomi městopředsydami była, njekandidowaše. Do Domowiny přizwaštej so dvě zjednoćenstwy z Texasa: towarstwo Texas Wendish Heritage Society w Serbinje a Concordia-uniwersita w Austinje. Za Serbske ewangelske towarstwo wobdźělštaj so na zhromadźiznje předsyda Měrćin Wirth a farar Malink.

Janšojce. Tudyše Spěchowanske towarstwo za serbske tradicije a cyrkwinske stawizny je přistupiło Domowinje. Wone je so loni w juniju z pjeć člonami založilo. Džensa ma 12 sobustawow. Přewjedło je hižo dwaj kursaj serbsčiny w Janšojcach. Předsydka je A. Dietrichowa.

Rakecy. 31. měrca přednošowaše krajny biskop Volker Kreß wo položanju ewangelsko-lutherskeje cyrkwe w Sakskej. Na přeswědčace wašnje rozložo něčičše duchowne a hospodarske problemy a pokaza na puće do přichoda. Mjez wjac hač sto připoslucharjemi bě tójšto Serbow tež ze susodnych wosadow. Přednoškej w cyrkwi přizamkny so rozmołwa w farskej bróžni.

Drježdźany. Składnostnje wopyta zwjazkoweho kancleřa Schrödera protestowaše 5. apryla před sakskej statnej kencliju na 600 Serbow z Łužicy přećiwo skrótšenjam spěchowanskich pjeněz za Serbow. Připowědźeneho skrótšenja dla je 31. měrca předsyda založboweje rady, farar Clemens Hrjehor, swoje zastojnstwo zložil. Ze založbowych srědkow podpěra so tež Pomhaj Bóh.

Leńka Nowakowa z Rownoho a Edith Mětowa z Wochoz na Drježdźanskej demonstraciji

Foto: E. Bigonowa

Karpacz. Synoda Ewangelskeje krajneje cyrkwe šleskeje Hornjeje Łužicy je so na druhim kóncu tydźenja w aprylu přeni kroč w Pólskej zešla. Wuradžowanja wotměwachu so we wosadnym domje při cyrkwi Wang w Karpaczu.

Rakecy. Wo stawiznach Rakec přednošowaše dr. Gerhard Herman 12. apryla před tudyšimi katolskimi wosadnymi. Přednošk wotmě so składnostnje lětušeho 650lětneho jubileja Rakec.

Wojerecy. Na tudyšim Léona Foucaultowym gymnaziju zaběra so skupina stawiznisce zajimowanych šulerjow wyšich lětnikow ze žiwjenjom něhdyšeho Łazowskeho fararja Jurja Malinka. Wosebje přeslědža gymnaziasća jeho skutkowanje w času nacionalsocializma. Jako wuslědk chcedža wudać brošuru wo fararju Malinku.

Přeprašujemy

06.05. – sobota

14.00 hodź. wosadne popoždnje za Malešecy a Bart w Nječornju (sup. Albert)

07.05. – 2. njedźela po jutrach

10.00 hodź. kemše z konfirmaciju a Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

10.05. – srjeda

14.00 hodź. wosadne popoždnje w Minakale (sup. Albert)

14.05. – 3. njedźela po jutrach – SERBSKI BUS

11.45 hodź. nutrność w rozhłosu (farar Malink)

21.05. – 4. njedźela po jutrach

8.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)

10.30 hodź. kemše w Spalach (sup. Albert)

23.05. – wutora

18.00 hodź. wosadny wječor w Nowym Měšće (sup. Albert)

24.05. – srjeda

15.00 hodź. wosadne popoždnje we Wochozach (sup. Albert)

27.05. – sobota

14.30 hodź. wosadne popoždnje w Delnim Wujězdze (sup. Albert)

28.05. – 5. njedźela po jutrach

11.45 hodź. nutrność w rozhłosu (sup. Albert)

14.00 hodź. wosadne popoždnje na Horach (sup. Albert)

01.06. – Bože spěče

9.30 hodź. dwurěčne kemše w Malešecach z wotkryćom noweje tafle při kěrchowje (farar Malink a farar Neumann)

04.06. – 6. njedźela po jutrach

10.00 hodź. kemše z křćeńcu w Budyšinje w Michałskej (sup. Albert)

11.45 hodź. nutrność w rozhłosu (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

Choćebuz. Lětsa w septembru založi so w Choćebuzu ewangelska zakładna šula. Wukubtanje zahaji so z jedneje rjadownju přenjeho lětnika. Maksimalnje móže so 24 šulerjow přiwzać. Nošerstwo šule změje Diakoniski skutk.

Dary. W měrcu je so dariło za Serbsku superintendenturu město wěncow na row sup. n. w. G. Wirtha 120 hr, za Serbske ewangelske towarstwo 250 hr a za Pomhaj Bóh 50 hr. Bóh žohnuj dary a darićelow!

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWAČELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z. t., Čornobohska/Czornobohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HŁOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOLWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja
Postvertriebsnummer: F 13145

ZHOTOWJENJE A ROZŠERJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

PŘIHOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud. Lětny abonement płaći 16 hriwnow.